

2025 - 2026

PROFIEL KEUZE

HAVO - VWO

N.B.: alle gegevens onder voorbehoud
Decaan havo/vwo | S.Samúelsdóttir
september 2025

Inhoudsopgave:

Voorwoord	3
Algemeen	4
Het decanaat	4
LOB opdrachten	5
Van onderbouw naar bovenbouw	6
De profielkeuze	7
De profielen	8
Vwo profiel	9
Havo profiel	10
Vakinformatie nieuwe vakken	11
Doorstromen naar een ander niveau	11
Toelatingseisen vervolgonderwijs	12
Belangrijke data in schooljaar 2025-2026	13
Nuttige websites	14
Informatie bovenbouw vakken	15
Bedrijfseconomie	
Bewegen, Sport & Maatschappij (BSM)	
Economie	
Handvaardigheid	
O&O/Technasium in de bovenbouw	
Wiskunde A/B/C/D	

Voorwoord

Beste leerling,

Het 3e jaar is een bijzonder jaar voor jou. In dit jaar ga je aan de slag met het maken van een profielkeuze. Aan het einde van dit schooljaar staat vast welke vakken je vanaf het 4e jaar gaat volgen. Een belangrijke beslissing dus. Ook voor de periode na het behalen van je diploma op het Dongemond college.

Voor je ligt het profielkeuze informatieboekje. Hierin vind je informatie over de verschillende profielen en informatie die je kunt gebruiken om te komen tot een profielkeuze. Wij proberen je hierin zo goed mogelijk te begeleiden.

Je gaat aan de slag met het maken van verschillende opdrachten via en heb je gesprekken met je mentor, de vakdocenten en de decaan.

Hopelijk praat je ook vaak met je ouder(s)/verzorger(s) over de keuze die je moet gaan maken. Ook de vakdocenten kun je vragen stellen en advies vragen en daarnaast kun je bij mij altijd voor vragen terecht.

Veel succes met het maken van je profielkeuze!

De decaan,

Mevrouw S. (Stella) Samúelsdóttir

Algemeen

Het decanaat

De decaan draagt zorg voor het traject rondom Loopbaan Oriëntatie & Begeleiding (LOB). Dit traject bestaat uit o.a. ondersteuning bij het kiezen van een profiel en bij de keuze van een vervolgopleiding en het organiseren van LOB activiteiten die waardevol kunnen zijn in het oriëntatieproces. Vaak kiezen leerlingen voor een opleiding in het hoger beroepsonderwijs (HBO) of universiteit (WO). Echter ook dikwijls voor het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). Op de havo volg je algemeen voortgezet onderwijs. Op het vwo volg je voorbereidend wetenschappelijk onderwijs. Na het behalen van het havo diploma is doorstroom naar het VWO ook mogelijk.

Met het behalen van je havo of vwo diploma heb je nog geen beroep geleerd. Daarvoor heb je een beroepsopleiding nodig. Op een beroepsopleiding krijg je de kennis die je nodig hebt om een beroep goed te kunnen uitoefenen. Het is erg belangrijk dat je goede keuzes maakt die bij jou passen. Het maken van de keuzes voor je toekomst begint nu in de 3^e klas.

Om een goede aansluiting te hebben op het hbo of universiteit is de bovenbouw ingedeeld in vier profielen. Een profiel is een combinatie van minimaal 7 vakken, bestaande uit:

- gemeenschappelijke vakken (voor iedereen verplicht, school eigen deel)
- profielkeuze vakken (afhankelijk van profiel, verplicht deel, verdiepingsdeel)
- vak in vrije ruimte (beperkte vrije keuze, keuze examenvak, geheel vrij deel)
- overige (eventueel module of kunst praktijkdeel)

De vier profielen zijn:

- cultuur en maatschappij (CM)
→ o.a. geschiedenis, talen, handvaardigheid
- economie en maatschappij (EM)
→ o.a. economie, geschiedenis, wiskunde, bedrijfseconomie
- natuur en gezondheid (NG)
→ o.a. biologie, scheikunde, wiskunde
- natuur en techniek (NT)
→ o.a. natuurkunde, scheikunde, wiskunde

In dit boekje vind je informatie over welke vakken je per profiel krijgt en kunt kiezen.

Vóór 1 maart van dit schooljaar moet er een profiel gekozen zijn. Om tot deze keuze te komen doorloop je in het 3^e jaar een traject om je te helpen bij het maken van je keuze. Achterin dit boekje bij de belangrijke data lees je welke activiteiten dit zijn en wanneer deze plaatsvinden.

Voorbeelden van activiteiten zijn:

- maak je een profielkeuze test & maak je de LOB-opdrachten in het boekje
- geeft de decaan jullie uitleg over de profielen
- ontvang je informatie tijdens de profiel informatieavond
- krijg je in de les informatie over de vakken in de bovenbouw
- is het mogelijk om met een leerling in de bovenbouw mee te lopen
- tijdens mentorles werk je regelmatig aan de opdrachten in het LOB-boekje.

Als je merkt dat je vastloopt of als je het lastig vindt om een keuze te maken, bespreek dit met je mentor en maak eventueel een afspraak bij de decaan. Als je ouders de decaan willen spreken kunnen zij ook een afspraak maken. Het is wel noodzakelijk dat je zelf ook aanwezig bent bij dit gesprek.

LOB opdrachten

Op het Dongemond college werken we met het LOB opdrachten boekje. In het 3^e leerjaar neem je deel aan een aantal LOB activiteiten. De opdrachten in het LOB opdrachten boekje helpen je inzicht te krijgen in je kwaliteiten, je interesses en zijn de opdrachten ter ondersteuning bij het maken van keuzes.

Door het maken van opdrachten wordt een portfolio gevormd. Dit portfolio kun je meenemen bij je intake gesprek van je vervolgopleiding. Bij het intake gesprek van vervolgopleidingen kun je aantonen dat je gedegen onderzoek hebt gedaan om tot je keuze van vervolgopleiding te komen.

Deze opdrachten hebben betrekking op het zelfbeeld, dus wie ben je, wat kun je en wat wil je en bereiden je voor op de profielkeuze. Ook ga je kennismaken met het vervolgonderwijs en beroepen. Om tot een profielkeuze te komen besteed je tijdens mentorles aandacht aan o.a.:

- het maken van LOB opdrachten in het boekje;
- geeft je mentor uitleg over de profielen;
- maak je een interestetest;
- kun je voor vragen over de profielen terecht bij je mentor;
- krijg je informatie over de nieuw te kiezen vakken.

In de bovenbouw werken we verder met LOB in Magister. Hier is informatie terug te vinden over de LOB-activiteiten van school en over de LOB-opdrachten die je in de bovenbouw maakt n.a.v. de LOB-activiteiten.

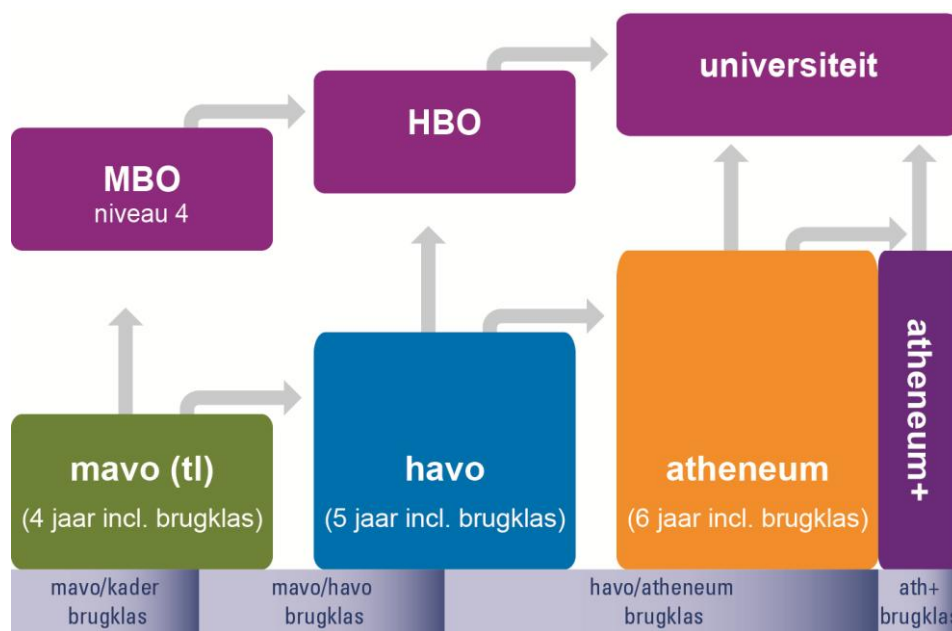
In Magister lever je de LOB-opdrachten in, zoals verslagen van bezoeken aan LOB-activiteiten, open dagen, proefstudeerdagen etc. Hiermee bouw je een portfolio op, dit is het einddocument voor LOB en is onderdeel van het PTA.

Het digitaal portfolio stelt je in staat om je ontwikkeling zichtbaar te maken en aan te tonen dat je gedegen onderzoek hebt gedaan om tot een keuze tot vervolgopleiding te komen.

Van onderbouw naar bovenbouw

De leerjaren havo 4 & 5 en vwo 4, 5 & 6 worden de tweede fase genoemd, oftewel de bovenbouw. Al in havo 4 en vwo 4 & 5 maak je schoolexamens (SE's) die meetellen voor het eindexamenjaar. Vanaf de start van havo 4 zijn alle toetsen op havo 5 eindexamen niveau. Ook in havo 5 en vwo 6 maak je SE's en daarnaast het centraal schriftelijk examen (CE's). Eigenlijk vormen de 4e, 5e en 6e jaar één examenperiode.

De overstap van de onderbouw naar de bovenbouw is groot. Dit komt omdat er in de bovenbouw veel meer van je verwacht wordt. Je bent nu gewend om erg gestuurd te worden door docenten. Docenten geven per les huiswerk op, zeggen wat je wanneer moet leren etc. In de tweede fase verandert dit sterk. Je wordt aangesproken op je zelfstandigheid. Dat wil onder andere zeggen dat je voor een deel je eigen studie zal moeten plannen en delen van de leerstof zelfstandig zult moeten doorwerken. In de onderbouw wordt bij een aantal vakken al enige zelfstandigheid aangeleerd om de overgang naar de tweede fase soepeler te laten verlopen.

In de tweede fase volg je niet meer in klassenverband alle lessen. Je hebt een basisklas waarmee je een paar vakken volgt, maar je zit ook in een cluster. Dit betekent dat je bij een aantal vakken met andere leerlingen in een groep zit. Door dit clusteren ontstaan tussenuren. Deze zijn niet om te luieren, maar om zelfstandig te werken. Je doet er goed aan deze uren goed te gebruiken, zodat je geen achterstand oploopt. Als er iets niet goed loopt of je wil met iemand praten, dan kun je ook in de bovenbouw terecht bij je mentor.

De overgang van de onderbouw naar de tweede fase zal ongetwijfeld gevolgen hebben voor jou. In elk geval is er sprake van een zwaardere studielast dan voorheen. Dit kan leiden tot lagere cijfers dan je gewend bent, vooral in de eerste helft van het jaar. De ervaring leert dat veel leerlingen na een matige start gewend raken aan andere werkwijze en weer beter gaan presteren.

De profielkeuze

Binnenkort ga je een belangrijke keuze maken; je profielkeuze!

Dit betekent dat je een keuze gaat maken uit de vakken waarin je straks examen gaat doen. Bij het maken van deze keuze zijn een aantal vragen belangrijk, zoals:

Wat KAN ik?

Uit je cijferlijst kun je al heel wat informatie halen. De vakadviezen geven een belangrijke indicatie.

Wat WIL ik?

Vaak is het zo dat je voor de vakken waarin je geïnteresseerd bent ook goede resultaten behaalt. Praat met je ouder(s)/verzorger(s) over je toekomstplannen. Leerlingen in de bovenbouw zijn ook vaak goede raadgevers. Uiteindelijk zal je zelf de keuze moeten maken. Jij weet immers zelf het beste wat bij je past én wat je wil.

HOE kan ik dat doen?

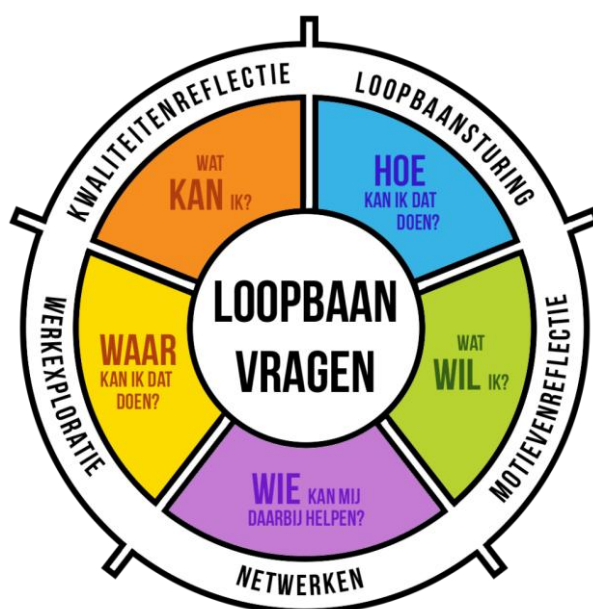
Het behalen van goede resultaten voor de vakken die je zou willen kiezen in je profiel is belangrijk.

WAAR kan ik dat doen?

Via de opdrachten in Magister kom je meer te weten over jezelf. Door het maken van opdrachten krijg je meer inzicht in je kwaliteiten en interesses. Dit helpt je weer bij het maken van je keuze.

WIE kan mij daarbij helpen?

Door met verschillende mensen in je naaste omgeving te praten, helpt het je om voor jezelf de mogelijkheden op een rijtje te zetten.

De profielen

In de tweede fase hebben alle leerlingen lessen in een aantal vakken die voor iedereen verplicht zijn. Dit noemen we het gemeenschappelijke deel. Daarnaast kies je ook voor een profiel. Een profiel is een combinatie van een aantal vakken. Naast de vakken die horen bij het profiel (de profielvakken), moet je ook nog twee andere vakken kiezen. Het eerste vak noemen we het profielkeuzevak. Het tweede keuzevak wordt het keuze-examen vak genoemd, oftewel het vak in het vrije deel.

Gemeenschappelijk deel

Alle leerlingen in de bovenbouw moeten deze vakken verplicht volgen. Deze vakken zijn voor elk profiel hetzelfde. De vakken uit het gemeenschappelijk deel zijn:

- Nederlands
- Engels
- Maatschappijleer
- Lichamelijke opvoeding (gym)
- CKV (Culturele en Kunstzinnige Vorming)
- Profiel Werk Stuk (PWS)

Bij een vwo profiel is daarnaast een 2^e moderne vreemde taal verplicht en het vak Wetenschapsoriëntatie (WO).

Profielvakken

Elk profiel heeft zijn eigen vakken. Deze krijg je automatisch als het het profiel kiest. De vakken die bij deze profielen horen vind je in het overzicht voor vwo en havo op de volgende pagina's.

Profielkeuzevakken

Bij elk profiel is er een aantal vakken waaruit je een keuze kunt maken. Voor het profiel CM moet je twee vakken kiezen, voor de profielen EM, NG & NT kies je één vak.

Vak in het vrije deel

In het vrije deel kies je vervolgens nog één vak.

Kort samengevat:

1. Je kiest één profiel
2. Je volgt alle vakken uit het gemeenschappelijk deel
3. Je kiest één profielkeuzevak (bij CM kies je twee vakken)
4. Je kiest één vak in het vrije deel

Het kan echter incidenteel voorkomen dat een keuze niet in te roosteren is, zodra dit bekend is, wordt dit met de leerling besproken.

Overzicht Profielkeuze VWO

Dongemond college
School voor vwo - havo - vmbo

Profielen VWO

	Cultuur en Maatschappij Economie en Maatschappij Natuur en Gezondheid Natuur en Techniek				
Gemeenschappelijk deel: 6 vakken					
1	Nederlands				
2	Engels				
3	Maatschappijleer				
4	Culturele & Kunstzinnige Vorming (ckv)				
5	Lichamelijke opvoeding (lo)				
6	Frans, Duits of Spaans**				
Verplichte profielvakken					
7	Geschiedenis	7	Scheikunde	7	Scheikunde
8	Wiskunde A of Wiskunde C	8	Biologie	8	Natuurkunde
9	Wiskunde A	9	Wiskunde A of Wiskunde B	9	Wiskunde B
Profielkeuzevak(ken)					
9	Aardrijkskunde of Economie		Natuurkunde*** of		Wiskunde D of Biologie of
10	Handvaardigheid	10	Onderzoek & Ontwerpen *	10	Onderzoek & Ontwerpen *
	of Frans of Duits of Spaans**		of Aardrijkskunde		
Het vrije deel: kies één vak					
11	Economie	11	Natuurkunde***	11	Onderzoek & Ontwerpen *
	Aardrijkskunde		Economie		Economie
	Handvaardigheid		Aardrijkskunde		Aardrijkskunde
	Frans of Duits of Spaans**		Wiskunde D (alleen met wis B)		Wiskunde D
			Frans of Duits of Spaans**		Biologie
			Onderzoek & Ontwerpen *		Frans of Duits of Spaans**
Verplichte onderdelen					
12	Wetenschapsoriëntatie (cijfer is onderdeel van het profielwerkstuk)				
13	Loopbaan Oriëntatie & Begeleiding (LOB)				
14	Profielwerkstuk (onderdeel van het combinatiecijfer met Maatschappijleer en CKV)				
15	Mentorcontact				

* O&O is verplicht voor Technasiumcertificaat

** Als de taal in klas 3 gevolgd is, maximaal 2 talen naast Ne en En

*** Natuurkunde kan alleen gekozen worden i.c.m. wiskunde B

**** Het is niet vanzelfsprekend dat alle vakcombinaties kunnen worden aangeboden in verband met de inroostering. Als dat het geval is vragen we je jouw keuze aan te geven.

1-jan-25

Overzicht Profielkeuze HAVO

Dongemond college

School voor vwo - havo - vmba

Vakinformatie nieuwe vakken

Informatie over de inhoud van de vakken die in de bovenbouw gekozen kunnen worden ontvang je tijdens de voorlichtingsavond in januari. De vakdocenten geven uitgebreide informatie over hun vak. De presentaties van deze avond worden beschikbaar gesteld, zodat je deze later nog eens kunt bekijken. Natuurlijk kun je ook na de vakinformatieavond bij de docenten terecht voor je vragen.

Van een aantal vakken is aanvullende informatie op papier gezet, deze vind je achterin dit boekje. De vakken die o.a. in de bovenbouw nieuw gekozen kunnen worden zijn:

- Bedrijfseconomie
- Bewegen, Sport & Maatschappij (BSM)
- Economie
- Handvaardigheid
- O&O/Technasium
- Wiskunde A/B/C/D

Doorstromen naar een ander niveau

Aan het einde van het schooljaar kan blijken dat je niet op het voor jouw passende niveau werkt. Het is dan mogelijk om door te stromen naar een ander niveau. Dit kan op initiatief van de leerling zelf, maar kan ook opgelegd worden door de schoolleiding.

Doorstromen naar een ander niveau kan via verschillende routes:

- havo naar vwo
- havo naar vmbo
- vwo naar havo

Een leerling die is geslaagd voor **havo kan doorstromen naar het vwo**. Indien je dit al bij het maken van je profielkeuze weet is het aan te raden om in het havo profiel een extra moderne vreemde taal en wiskunde in je pakket te kiezen. Deze vakken zijn namelijk onderdeel van een vwo profiel. Door deze vakken in havo al te volgen zal de doorstroom naar het vwo soepeler verlopen. In veel gevallen is **inhaalwerk** voor vakken nodig die in vwo 4 niet gevolgd zijn. Bij een aantal vakken zal er een aangepast programma zijn om leerstof die in vwo 4 wel en op havo niet gevolgd zijn, in te halen. Daar staat tegenover dat in vwo 5 ook lesstof gedaan wordt die al op havo gedaan is. De leerling bespreekt met zijn/haar mentor de mogelijkheid om door te stromen.

Indien een leerling **van havo naar vmbo of van vwo naar havo doorstroomt**, wordt dit met de mentor besproken. Ook bij deze overstap zal rekening gehouden moeten worden met **inhaalwerk** van de gemiste lesstof. Na het kiezen van een passend vakkenpakket, kan de leerling aan de slag met het inhalen van de gemiste lesstof. Hiervoor maakt hij/zij afspraken met de leerlingcoördinator en vervolgens met de docent(en). Met de decaan bespreekt de leerling het nieuwe vakkenpakket. Informatie over de doorstroom procedure is te vinden onder In-, op- en afstromen leerlingen Dongemond.

Toelatingseisen vervolgonderwijs

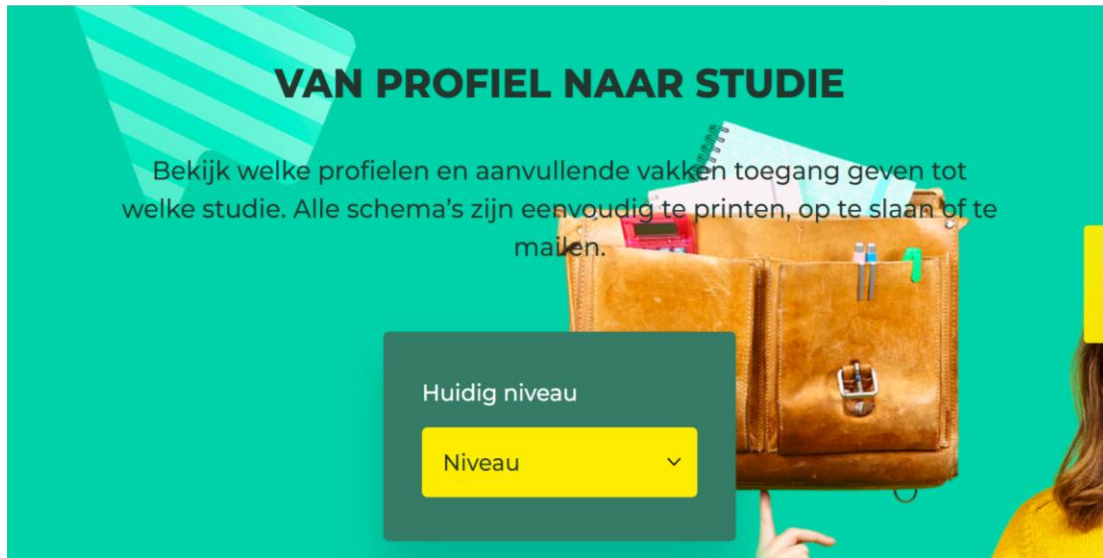
Welke eisen vervolgonopleidingen minimaal moeten en mogen stellen aan leerlingen in de bovenbouw, is te vinden onder op studiekeuze123.nl

De meest recente gegevens over HBO en Universiteit is te vinden via de sites van de verschillende opleidingen en via [Toelatingseisen HBO](#) & [Toelatingseisen WO](#).

N.B.

Het gaat steeds om minimumeisen die niet altijd (met name in de sector gezondheidszorg) even realistisch zijn!

VAN PROFIEL NAAR STUDIE

Bekijk welke profielen en aanvullende vakken toegang geven tot welke studie. Alle schema's zijn eenvoudig te printen, op te slaan of te mailen.

Huidig niveau

Niveau ▾

Belangrijke data in schooljaar 2025-2026

(onder voorbehoud)

Hieronder vind je een overzicht van de activiteiten voor Loopbaan Oriëntatie & Begeleiding. Neem deze data over in je agenda!

Maand	Activiteit
29-aug	Informatieavond ouders havo3 & vwo3
7-okt	LOB-dag Informatie over de verschillende profielen Profielkeuze test
28-31 okt	Informatielessen vakken bovenbouw
18-nov	Ouderavond mentoren
15-jan	Profielinformatieavond voor leerlingen & ouder(s)/verzorger(s)
jan/febr	Keuze begeleidingslessen tijdens mentorles
26-31 jan	Mogelijkheid om met leerling in bovenbouw mee te lopen
6-febr	Profielkeuze in Zermelo ingevoerd
28-febr	Definitieve profielkeuze ● Indien noodzakelijk ontvangen leerlingen het advies om een ander profiel of vak te kiezen.
18-mrt	Ouderavond mentoren
17-apr	Bevestiging of wijziging profielkeuze; indien de leerling na profiel vaststellingsvergadering het advies krijgt profielkeuze te wijzigen.

Nuttige websites

[Zermelo; hoe kies je een vakkenpakket in Zermelo](#)

Algemeen

[Van profiel naar studie](#) - hbo & wo opleidingen

[Wat kan ik doen met welk profiel?](#) – Radboud universiteit

[Rijksoverheid.nl/studeren](#) - wat moet je regelen als je gaat studeren

[DUO](#) - informatie over studiefinanciering

[Aanmelden vervolgopleiding](#)

[Informatie over studiekeuze / interessetests / profielen](#) - studiekeuze123.nl

[Profielkeuze op het vwo](#) - Tilburg University

[Voorlichting studiekeuze](#) - Avans Hogeschool

[Flow-vo Profielkeuzetool](#) - Profielkeuzetool ontworpen door onderzoekers Rijksuniversiteit Groningen

[Beroepskeuze test](#)

Opleidingen

[Universiteiten in Nederland](#)

[HBO opleidingen](#)

[MBO opleidingen](#)

[Opleidingen in de zorg/welzijn/sport](#)

[Politie](#)

[Defensie](#)

[Goed voorbereid naar de pabo](#)

[Hoe word ik accountant?](#)

[Ontdek verpleegkunde](#)

[Beroepen in beeld](#)

Studeren in het buitenland / tussenjaar

[Informatie tussenjaar](#)

[Studeren in het buitenland](#)

[Wilweg.nl](#)

Tool Erasmus Universiteit Rotterdam 'wat kost studeren'

Wat kost studeren? Veel jongeren weten het niet. Of denken dat het voor hen onbetaalbaar is, terwijl ze recht hebben op extra financiering. Daarom heeft de Erasmus Universiteit Rotterdam een tool ontwikkeld: [watkoststuderen.nl](#), samen met Stichting ter ondersteuning van Rotterdamse Talenten (STORT). "Als leerlingen van tevoren een bewust plan maken, dan starten ze veel zelfverzekerder aan hun opleiding", aldus Rowan Huijgen en Jorian Waleson van Erasmus Universiteit Rotterdam.

Informatie nieuwe vakken in de bovenbouw

Bedrijfseconomie

Het vak bedrijfseconomie heb je voor het eerst in de bovenbouw van zowel havo als vwo. Het is een vak dat opgedeeld is in verschillende domeinen; financiële zelfredzaamheid, ondernemerschap en bedrijfseconomie. Bij het vak bedrijfseconomie wordt, zoals het woord al vermoed, gekeken naar de keuzeproblemen die bij bedrijven spelen op economisch gebied. Daarnaast richt het zich ook op het individu en hoe deze zich zelfredzaam kan opstellen. Diverse onderwerpen zoals verzekeren, geld lenen of sparen, een huis kopen, het pensioen, beleggen en samenlevingsvormen komen aan bod. Ook wordt de focus gelegd op het ondernemerschap en wat er nodig is om een eigen onderneming te starten. Denk bijvoorbeeld aan het aannemen van personeel, het marketingplan, diverse begrotingen en de administratie.

Het vak bedrijfseconomie kan enkel gekozen worden bij de profielen Cultuur & Maatschappij en Economie & Maatschappij.

De indeling van de lessentabel:

Havo	Vwo
4 ^e klas: 3 uur per week	4 ^e klas: 2 uur per week
5 ^e klas: 4 uur per week	5 ^e klas: 3 uur per week
	6 ^e klas: 3 uur per week

In de lessen wordt aandacht besteed aan bedrijfseconomie in de praktijk, onder andere met de praktische opdracht. Deze telt al mee voor je examendossier. Daarnaast is het een vak waar veel gerekend wordt. De verhouding is 20% theorie en 80% rekenen.

Bij het oplossen van economische vraagstukken is enig cijfermatig inzicht gewenst en een goede leesvaardigheid. Wiskunde helpt je om deze ingewikkelde concepten beter te begrijpen en toe te passen. Als je voor het vak bedrijfseconomie kiest, maar geen wiskunde in je pakket hebt, mis je belangrijke vaardigheden die je nodig hebt om de lesstof goed te kunnen volgen.

Met het vak bedrijfseconomie leg je een mooie basis voor een economische vervolgopleiding in het hoger beroepsonderwijs (hbo) of aan de universiteit. Enkele studies die mooi aansluiten op het vak zijn; Accountancy, Bedrijfskunde, Commerciële economie, Finance & Control (bedrijfseconomie), Fiscale economie / Fiscaal recht en Ondernemerschap & Retailmanagement.

Wil je graag weten hoe organisaties werken en hoe zij omgaan met financiële en niet-financiële informatie om beslissingen te nemen? Ben je geïnteresseerd in de financiële en fiscale gevolgen van persoonlijke beslissingen? Kun je goed verbanden leggen en conclusies trekken op basis van teksten, cijfers en tabellen? Dan is bedrijfseconomie misschien wel iets voor jou!

Bewegen Sport en Maatschappij op het Dongemond College havo 4/5

Een 'leervak in beweging'.

BSM is voor het Dongemond College in Raamdonksveer een 'leervak in beweging'. Het gaat om het leren van en met elkaar en het samen in beweging zijn. Alles wordt aangeboden middels activiteiten gerelateerd aan sport.

De BSM-leerlingen komen naar de les om te groeien op meerdere vlakken. Belangrijke elementen hierbij zijn doelen stellen, praktijkgericht werken (theorie koppelen aan praktijk), samenwerken, organiseren en reflecteren. Persoonlijke ontwikkeling waar de leerling zelf en een ander beter van wordt, staat bij BSM centraal.

BSM heb je in havo 4 & havo 5 voor 3 uur in de week; waarvan 2 uur praktijk en 1 uur theorie. Tijdens de praktijklessen komen veel verschillende onderdelen aan bod. We gaan verder in op een bepaalde sport, zodat je wat meer over de spelregels en tactieken leert, maar ook worden er nieuwe sporten aangeboden. Tijdens de lessen leer je ook meer over het organiseren van een toernooi en komt het lesgeven aan elkaar vaak terug. Ook heb je regelmatig huiswerkopdrachten en krijg je een toets in de toetsweken / SE-weken. Verder leer je hoe je om moet gaan met positieve en negatieve feedback, wat is de fijnste manier van samenwerken en hoe geef je je mening over bepaalde standpunten.

BSM is een vak waarbij je veel praktisch bezig bent, maar ook zeker qua theorie het een en ander moet doen. Kortom, vind je bewegen en alles er omheen meer dan leuk, dan is BSM zeker een vak voor jou!!

Economie

Met het vak economie krijg je bijna elke dag te maken. Hoe vaak komt het niet voor dat je besluit om een product te kopen voor de juiste prijs. Ook wordt er in de diverse media veel aandacht gegeven aan het vak economie; gaat het nu goed met onze economie of gaat het minder goed en wat zijn de oorzaken hiervan?

Als je later wilt gaan werken, krijg je te maken met de situatie op de arbeidsmarkt en dit is weer een belangrijk onderdeel van het vak. Ook hebben politieke partijen verschillende verkiezingsprogramma's, die voor de economie van ons land allerlei mooie dingen beloven. Als je meer kennis van het vak economie hebt, kun je de verschillende economische programma's beter begrijpen om vervolgens een verantwoorde keuze te kunnen maken. Als je later een huis wil kopen of huren is het fijn om meer te weten over de huizenmarkt en wil je geld gaan beleggen dan is economische kennis van harte aan te bevelen. Ook krijgen we allemaal te maken met belastingen en sociale zekerheid (uitkeringen). Hierdoor kunnen de inkomensverschillen kleiner en soms ook groter worden gemaakt.

Bij het vak economie worden deze begrippen uitvoerig behandeld. Ga je op vakantie naar een land buiten de Eurozone dan krijg je te maken met andere valuta, die ten opzichte van de Euro meer of minder waard kunnen worden. Welke gevolgen heeft dit voor ons land? Wat zijn de voordelen van een gezamenlijke munt, zoals de Euro en welke nadelen zitten hieraan vast en welke rol spelen de banken hierbij? Ook zullen we aandacht besteden aan de circulaire economie, waarbij duurzame economische groei centraal staat, zodat toekomstige generaties van een maatschappelijk verantwoorde economische groei kunnen profiteren. Deze onderwerpen zijn onderverdeeld in 8 domeinen/concepten.

Dit zijn nog maar een paar onderwerpen die in de bovenbouw worden behandeld. In de onderbouw heb je al eerder kennis gemaakt met diverse onderdelen van het vak economie. In de bovenbouw vindt er meer diepgang plaats en worden meer theoretische zaken voor het voetlicht gebracht. Bij het oplossen van economische vraagstukken is enig cijfermatig inzicht gewenst en een goede leesvaardigheid. Wiskunde helpt je om deze ingewikkelde concepten beter te begrijpen en toe te passen. Als je voor het vak economie kiest, maar geen wiskunde in je pakket hebt, mis je belangrijke vaardigheden die je nodig hebt om de lesstof goed te kunnen volgen.

Het vak economie kan zowel op havo als vwo in alle profielen gekozen worden.

De indeling van de lessentabel:

Havo	Vwo
4 ^e klas: 3 uur per week	4 ^e klas: 2 uur per week
5 ^e klas: 3 uur per week	5 ^e klas: 3 uur per week
	6 ^e klas: 3 uur per week

Gedurende het jaar worden er diverse proefwerken afgenomen om de voortgang te toetsen. In het examenjaar worden pas de proefwerken gemaakt die meetellen voor het examendossier. In het examenjaar zullen de leerlingen 3 schoolexamen toetsen maken en uiteindelijk wordt het vak afgesloten met het Centraal Schriftelijk Examen.

Als je later economie wilt gaan studeren is het natuurlijk handig dat je economie in je pakket hebt gehad. Maar ook bij andere opleidingen is het handig om economie te kiezen. Je kunt hierbij denken commerciële opleidingen, accountancy, politicologie, journalistiek, belastingrecht, sport en economie, toerisme en nog veel meer andere opleidingen.

Succes bij het maken van je profielkeuze!

Vakinformatie handvaardigheid bovenbouw

Handvaardigheid in de bovenbouw is een combinatie van praktijk en theorie. Je hebt het drie uur in de week. **Twee uur praktijk en een uur theorie.**

Bij de praktijk werken we met opdrachten die individueel in te vullen zijn. In het begin worden de materialen en technieken, die gebruikt kunnen worden nog door de docent bepaalt, maar hoe verder je komt, hoe vrijer je mag kiezen.

We werken met heel diverse thema's (de gedekte tafel, menselijk lichaam, overbrugging, etc.). De thema's mag je helemaal naar je eigen hand zetten.

Wat erg belangrijk is bij de praktijk is het proces. Daar bedoelen we de manier waarop je tot het eindwerkstuk komt. Je zoekt plaatjes en informatie, maakt schetsen en doet onderzoek naar materialen en technieken. Bij de beoordeling telt dat proces ook best zwaar mee.

In het examenjaar sluiten we af met een expositie voor alle belangstellenden.

Bij theorie beginnen we met herhaling en een verdieping van kunstbeschouwing. Je moet immers weten hoe je over kunst moet praat en welke termen daarbij horen. Daarna gaan we verder met kunstgeschiedenis. Dit doen we aan de hand van schilderijen, beelden en architectuur. Ook de toetsen zijn dus aan de hand van afbeeldingen.

Het vak helpt je met je creatief denken, een reflectieve- en procesmatige houding. Dat zijn vaardigheden, die je bij elke vervolgstudie hard nodig hebt, Daarnaast is het vaak ook heel fijn om iets met je handen te kunnen doen en dat wat in je hoofd zit op een andere manier te leren verwerken.

O&O/Technasium in de bovenbouw

Klas havo 4, vwo 4 & vwo 5 keuzeprojecten

In havo 4, vwo 4 en vwo 5 ga je aan de slag met keuzeprojecten. In de onderbouw zochten docenten de opdrachten en opdrachtgevers, nu sta jij zelf aan het roer! Je maakt groepjes met klasgenoten die dezelfde interesses hebben als jij en zoeken zelf een opdrachtgever. Natuurlijk zorg je ervoor dat je iets zoekt waar je zelf energie van krijgt! Als je iets leuk vindt om te doen, gaat het allemaal veel sneller. We weten dat het zoeken naar een opdrachtgever best lastig kan zijn. Wij helpen je daar uiteraard mee. Als je de opdracht beschreven hebt en op de juiste manier hebt vormgegeven, samen met de opdrachtgever, dan zullen jullie alles aan ons presenteren. Hiermee sluit je de eerste fase af.

In fase 2 ga je aan de slag met het project. Dit gaat op dezelfde manier als in de onderbouw; je start met een vooronderzoek, ontwerpt je idee en werkt het uit zoals jullie dat willen. Natuurlijk word je begeleidt door je docenten, maar nu ook door je opdrachtgever en eventueel een hogeschool of universiteit. Ook deze fase sluiten we af met een presentatie voor de opdrachtgever en ons.

Klas havo 5 & vwo 6 meesterproef

In de voorexamenklassen ben je klaargestoomd voor de 'meesterproef'. Dit is je afstudeeropdracht voor het Technasium. Het is één groot project bestaande uit 3 fases, dit loopt van het begin van het schooljaar, tot eind maart.

Net zoals bij het keuzeproject stel je een team samen met dezelfde interesses, zoek je je eigen opdrachtgever en formuleer je je eigen opdracht. In SE1 sluit je deze fase, voor ons en de opdrachtgever, af met een presentatie.

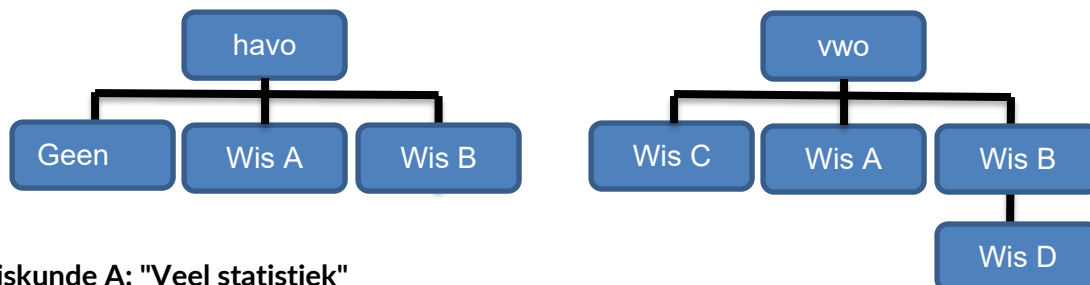
Daarna ga je de onderzoeksfase in. Het voordeel van O&O is dat je je profielwerkstuk verwerkt in jullie vooronderzoek. Je hoeft dus niks dubbel te doen. De onderzoeksfase met je profielwerkstuk sluit je in SE2 weer af met een presentatie.

De laatste periode ga je aan de slag met het uitwerken van je idee. Je hebt dan al veelvuldig contact gehad met je opdrachtgever en docenten over de laatste puntjes op de i. Je ontwerp zet je om in iets visueels. Met je opdrachtgever spreek je af op welke manier jullie dat doen. Denk aan een maquette of model maar ook aan een VR visualisatie, werkend model of een filmpje. SE3 sluit je weer af voor de docent en de opdrachtgever.

Met O&O in je vakkenpakket heb je op je vervolgopleiding het voordeel dat je weet hoe je projectmatig moet werken en zal het samenwerken en plannen voelen als een gewoonte.

Kiezen welke wiskunde je in klas 4 wil gaan volgen.

Je profielkeuze is al lastig genoeg en dan moet je ook nog kiezen tussen wiskunde A en wiskunde B. Dan kom je erachter dat wiskunde C en D óók nog bestaan. Hoe zit dat? In onderstaande figuur staat het overzicht.

Wiskunde A: "Veel statistiek"

Het vak wiskunde A leert je om wiskunde te koppelen aan de wereld om je heen. Het richt zich dan ook voornamelijk op statistiek en toegepaste analyse. Bij wiskunde A op vwo komt daar ook kansberekening bij. Algebra en berekeningen horen er ook bij, maar een stuk eenvoudiger dan wiskunde B en meer in verhaalvorm. Ook mag je vaker de grafische rekenmachine erbij pakken. Er komen meer verhaaltjessommen terug bij wiskunde A en zijn de opgaven meer in context geplaatst. Denk aan dobbelstenen gooien, maximale winst van Jopie's hotdogkraam berekenen en het berekenen van de kans dat je bij een loterij met drie loten de hoofdprijs wint. Het klinkt misschien heel kinderachtig, maar het is lastiger dan je denkt.

Wiskunde B: "Veel exact berekenen"

Het vak wiskunde B is het meest geschikt voor scholieren die een bèta vervolgstudie willen gaan volgen zoals natuurkunde, econometrie of biologie. Binnen wiskunde B werk je vooral veel met grafieken en algebra. Ook komt er veel meetkunde in terug en ga je aan de slag met formules en vergelijkingen en leer je over het natuurkundige principe 'vectoren'. Veel berekeningen moeten "exact", dus een grafiekje aflezen op je rekenmachine mag niet. Het voordeel aan wiskunde B is dat je vrijwel elke vervolgstudie kan gaan doen, terwijl je met wiskunde A bent uitgesloten van de meeste exacte studies. Een nadeel is dat je geen statistiek krijgt.

Wiskunde C voor de C&M'ers

Op vwo kan je in plaats van wiskunde A en B ook wiskunde C kiezen. Deze wiskunde is bedoeld voor scholieren die een sociale/culturele vervolgstudie gaan doen. Denk aan filosofie, rechten, psychologie en cultuur. De onderwerpen bestaan uit statistiek, kansberekening, perspectief tekenen (hoera, tekenen wordt een onderdeel van je wiskundelessen) en logica, een speciale vorm van wiskunde om argumenten te bewijzen. Wiskunde C kan je alleen kiezen met een C&M profiel.

In klas A4 is de stof van wiskunde A en wiskunde C nog gelijk. Pas in klas 5 is er de opsplitsing.

Wiskunde D als extra vak (alleen vwo)

Wie een N&G of N&T profiel kiest met wiskunde B, kan daarnaast ook nog wiskunde D volgen. Een paar lessen extra per week, met nóg meer wiskunde. Veel kansrekening en statistiek, extra meetkunde en complexe getallen. Echt een aanrader voor leerlingen die weten dat ze een echte bèta vervolgopleiding gaan volgen.

Wiskunde A, B en C

Er wordt vaak gezegd dat wiskunde A makkelijker is dan wiskunde B. Dat is niet per se zo. Je doet het immers gewoon op het niveau dat je hebt. Wel kan wiskunde A je beter liggen dan wiskunde B of andersom. Ondanks het verschil tussen de twee soorten wiskunde, komt er ook veel overeen. Zo komt onder andere het gebruik van rekenregels, breuken, verhoudingen en formules met haakjes en differentiëren terug in beiden soorten wiskunde. Wiskunde C werd lang gezien als de “lightversie” van A, maar dat is niet meer zo. Inmiddels komen er onderwerpen in wiskunde C voor die A niet krijgt, dus het is nu echt een aparte soort wiskunde geworden.

RUIMTE VOOR AANTEKENINGEN: